

The grammar influence on the formation of communicative competence at the beginning educational level has been determined in the article, because foreign students' level of the formation of grammatical skills plays a crucial role at this stage. In order to identify the requirements for the formation of grammatical skills and principles of grammatical material selection the existing programmes in Russian as a foreign language for beginners are analyzed.

Results of the research may have a practical importance in the development and modernization of teaching programmes in Russian as a foreign language, because the research is revealed that the cognitive component (obtained knowledge is sorted out) is represented in analyzed teaching programmes, but the activity component (how the knowledge turns into ability) is not taken into account.

Thus the programme requirements which are proposed to the formation of grammatical skills and grammatical material which is represented in teaching programmes in Russian as a foreign language at the beginning educational level correspond to theoretical propositions about the principles of selection and functioning of grammatical material. But to what extent the real level of grammatical aspect of the language corresponds to the programme requirements remains to be seen, because in the programmes the activity component is not represented, that is to say there is no information about how communicative competence knowledge turns into ability. The decision of this problem will become the perspective direction for further research.

Key words: *Russian as a foreign language, grammatical aspect, beginning educational level, communicativity principle, grammatical minimum, teaching programme, educational standard, objectives of teaching, programme requirements.*

УДК 37.02:37.035.6-057.875:373.3

О. М. Порохнавець

Загальноосвітня школа, м. Мукачево

ДИДАКТИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

У статті визначено дидактичні основи, педагогічні умови формування національно-патріотичної компетентності майбутніх учителів початкової школи. Визначено завдання національно-патріотичного виховання, подано аналіз нормативної бази. Проведено аналіз сучасних досліджень щодо вказаної проблеми, схарактеризовано визначення сутності поняття «національно-патріотична компетентність», яка є базовою складовою компетентнісного підходу в сучасній освіті, яка є інтегративною характеристикою особистості, що включає й певний рівень психологічної готовності до активного здійснення суспільного життя – патріотичність, національну свідомість. Схарактеризовано завдання ВНЗ щодо формування національно-патріотичної компетентності.

Ключові слова: *національно-патріотична компетентність, майбутні вчителі початкової школи, патріотичне виховання.*

Постановка проблеми. Зважаючи на ситуацію в Україні, апогею актуальності набула проблема національного виховання молоді. Патріотичне виховання – це сфера духовного життя – до чого прагне, що любить і ненавидить людина, яка формується [3]. Велика відповідальність покладена на навчальні заклади, а саме на педагога в широкому розумінні цього слова, особливо на вчителя початкової школи, який повинен не тільки надати учням знання з предметів, сформувавши в них уміння й

навички, але й сформувати свідому особистість, яка буде мати стійку громадянську позицію, здатною захистити свою країну, забезпечувати її національну безпеку, сприяти встановленню миру та спокою в суспільстві. Для реалізації цих важливих завдань провідним напрямом виховання має стати національно-патріотичне.

Існують різні нормативні документи про важливість і необхідність національно-патріотичного виховання (Концепція національно-патріотичного виховання молоді (2009 р.), наказ Міністерства освіти і науки України «Про затвердження Рекомендацій щодо порядку використання державної символіки в навчальних закладах України» (2000 р.), програма патріотичного виховання учнівської та студентської молоді в навчальних закладах України (2013 р.) тощо, якими повинен керуватись учитель у своїй роботі, але тільки патріот може виховати патріота. Відповідно до цього, надзвичайно актуальним є питання формування національно-патріотичної компетентності майбутніх учителів початкової школи у ВНЗ.

Аналіз актуальних досліджень. Вказана проблема недостатньо вивчена, оскільки, в основному, в наукових дослідженнях зосереджено увагу на національному вихованні учнів, студентів, але не майбутніх учителів, учителів початкової школи. Деякі аспекти досліджено у працях С. Терпелюк – стан підготовки майбутніх учителів початкових класів до формування патріотичних цінностей у молодших школярів; Р. Осипець – виховання національної самосвідомості майбутніх учителів музики у процесі опанування українською народнопісенною культурою; О. Гевко – національно-патріотичне виховання студентів вищих навчальних закладів засобами декоративно-ужиткового мистецтва; О. Онопрієнко – патріотичне виховання майбутніх учителів фізичної культури в позааудиторній діяльності педагогічних університетів; А. Фрідріх – педагогічні умови формування національної свідомості студентів вищих педагогічних навчальних закладів; Н. Ревнюк – формування самосвідомості майбутніх учителів засобами педагогічного краєзнавства; О. Олійник – формування національної свідомості майбутніх учителів початкових класів у процесі фахової підготовки. Ґрунтовний аналіз наукових досліджень підтвердив відсутність наукових праць із заявленої проблематики.

Мета статті – висвітлити дидактичні основи формування національно-патріотичної компетентності майбутніх учителів початкової школи.

Виклад основного матеріалу. Під національно-патріотичною компетентністю розуміємо національно-патріотичну компетентність, що є базовою складовою компетентнісного підходу в сучасній освіті. Дана компетентність є інтегративною характеристикою особистості, яка включає й певний рівень психологічної готовності до активного здійснення суспільного життя – патріотичність, національна свідомість [1].

Вважаємо, що однією з важливих умов формування національно-патріотичної компетентності в майбутніх учителів початкової школи є вдосконалення, оновлення та збагачення змісту професійної підготовки, а саме змісту навчальних програм. Актуальною є також розробка спецкурсів та спецпрактикумів, метою яких має стати формування національної свідомості, патріотизму, почуття обов'язку перед країною тощо.

Крім того, завданням ВНЗ є створення умов для впливу національних надбань (історії, культурних цінностей, стереотипів, традицій тощо) під час навчальної діяльності, а також позааудиторної роботи. Важливою умовою вважаємо посилення виховного впливу, адже виховній роботі у ВНЗ приділяється недостатньо часу.

Для реалізації поставлених завдань і створення визначених умов необхідно використовувати сучасні педагогічні інноваційні й інтерактивні технології, ефективні методи й форми навчання. Слід зазначити, що важливим фактором є всебічне ознайомлення з українознавчим матеріалом, який має стати основою матеріалу навчальних дисциплін, виховних годин, роботи гуртків та інших заходів тощо. Дане дослідження має будуватися на краєзнавчому матеріалі, що є важливим засобом формування патріотичної компетентності.

Важливим етапом є також проходження студентами педагогічної практики, оскільки саме в цей період майбутній учитель початкової школи набуває знання, уміння й навички для формування патріотичної свідомості в молодших школярів. Адже під час практики студенти виконують різні завдання, готують заняття, класні години, виховні заходи, виготовляють різні дидактичні засоби з використанням краєзнавчого матеріалу тощо. Слід зазначити, що процес формування комунікативної компетентності у студентів факультетів початкових класів повинен мати системний характер, що передбачає зв'язки всіх її компонентів. Важливим аспектом є взаємодія суб'єктів навчального процесу – викладача і студентів, що має базуватися на демократичних засадах, що сприятиме формуванню критичного мислення, творчого підходу, активності.

Дидактичні основи формування національно-патріотичної компетентності майбутніх учителів початкової школи полягають у виробленні цілої системи різних дидактичних категорій (методів, форм, прийомів, способів, принципів, закономірностей тощо). Так, під час організації навчально-виховного процесу слід використовувати різноманітні форми, зокрема створення розвивального середовища, тематичні заняття, взаємодія з соціумом (екскурсії містом, відвідування музею, виставок, вечорів, театрів, та різних заходів тощо).

Відповідно до Концепції національно-патріотичного виховання молоді визначено основні принципи: національної спрямованості виховання (формування в молоді національної свідомості, любові до України, свого

народу, шанобливого ставлення до його культури, здатності зберегти свою національну ідентичність, пишатися приналежністю до українського народу, брати участь у розбудові та захисті своєї держави); принцип культуровідповідності (виховання як культуротворчий процес, спрямований на формування базової культури особистості, базуючись на набутому морально-етичному досвіді людства); принцип гуманізації виховного процесу зосереджує увагу на особистості як вищій цінності; принцип суб'єкт-суб'єктної взаємодії передбачає, що учасники виховного процесу виступають рівноправними партнерами у процесі спілкування, беруть до уваги точку зору один одного, визнають право на її відмінність від власної, узгоджують свої позиції); принцип цілісності (виховання організовується як системний педагогічний процес, спрямований на гармонійний та різнобічний розвиток особистості, формування в неї цілісної картини світу, передбачає забезпечення наступності напрямів та етапів виховної роботи); акмеологічний принцип (вимагає орієнтації виховного процесу на вищі морально-духовні досягнення й потенційні можливості особистості, створення умов для досягнення нею життєвого успіху, розвиток індивідуальних здібностей); принцип особистісної орієнтації означає, що загальні закони психологічного розвитку проявляються в кожній людині своєрідно і неповторно); принцип життєвої творчої самодіяльності (становлення особистості як творця свого життя, який здатен приймати особисті рішення, і нести за них відповідальність, повноцінно жити й активно діяти, постійно самовдосконалюватися, адекватно і гнучко реагувати на соціальні зміни); принцип толерантності (інтегрованість української культури в європейський та світовий простір, формування у вихованців відкритості, толерантного ставлення до цінностей, відмінних від національних ідей, до культури, мистецтва, вірувань інших народів, здатності диференціювати спільне та відмінне в різних культурах, сприймати українську культуру, як невід'ємну частину загальнолюдської) [2].

Так, під час організації навчального процесу з метою формування національно-патріотичної компетентності майбутніх учителів початкової школи доцільно використовувати різноманітні методи навчально-виховної діяльності, які стимулюють процес засвоєння патріотичних знань, вироблення волі в їх практичній діяльності. Так, у практиці роботи вчителів сучасної школи знайшов і виправдав себе бінарний підхід, який включає: методи організації навчально-пізнавальної діяльності (технологія навчання); методи формування свідомості особистості (технологія виховання); методи навчально-пізнавальної діяльності (технологія навчання); методи організації діяльності учнів і формування досвіду поведінки (технологія виховання); методи контролю та самоконтролю в навчальній діяльності; методи стимулювання діяльності, поведінки учнів [4].

Основними педагогічними умовами формування національно-патріотичної компетентності майбутніх учителів початкової школи є

реалізація проблемного підходу до змісту засвоєння патріотичних знань, що забезпечує розвиток національно-патріотичних рис, дослідницьких умінь учнів на основі їхньої пізнавально-пошукової діяльності; формування практичних умінь, які дають змогу проводити пізнавально-пошукові дослідження з елементами історизму, національної культури, традицій; систематичну активізацію пізнавальної діяльності учнів, гімназистів, ліцеїстів, спрямованої на формування патріотичних рис та самостійне здобуття знань і вмінь; зміцнення взаємозв'язку інформації на патріотичні теми, що надходить від телебачення, радіо, газет, журналів інших джерел.

Висновки та перспективи подальших наукових розвідок. Отже, реалізація вищевказаних педагогічних умов формування національно-патріотичної компетентності, означає сформованість національної самосвідомості майбутніх учителів початкової школи, що характеризується стійкою мотивацією в поведінці та діяльності, ототожнення себе з нацією тощо.

Перспективи подальших досліджень вбачаємо у визначенні особливостей формування національно-патріотичної компетентності майбутніх учителів початкової школи у процесі їх фахової підготовки.

ЛІТЕРАТУРА

1. Державний стандарт початкової загальної освіти [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.mon.gov.ua>.
2. Концепція національно-патріотичного виховання молоді [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.mil.gov.ua/diyalnist>.
3. Сухомлинський В. О. Виховання громадянина / В. О. Сухомлинський // Вибр. твори : в 5-ти. – К. : Рад. школа, 1997. – Т. 3. – 670 с.
4. Нісімчук А. Педагогіка [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://pidruchniki.com/1056112756385/pedagogika/istoriya_rozvitku_pedagogichnoyi_tehnologiyi_nauki.

РЕЗЮМЕ

Порохнавец А. М. Дидактические основы формирования национально-патриотической компетентности будущих учителей начальной школы.

В статье определены дидактические основы, педагогические условия формирования национально-патриотической компетентности будущих учителей начальной школы. Кроме того, определены задачи национально-патриотического воспитания, осуществлен анализ нормативной базы. Проведен анализ современных исследований относительно указанной проблемы, определена сущность понятия «национально-патриотическая компетентность», которая является базовой составляющей компетентностного подхода в современном образовании, которая является интегративной характеристикой личности, которая включает и определенный уровень психологической готовности к активному осуществлению общественной жизни – патриотизм, национальное сознание. Охарактеризована задача вузов по формированию национально-патриотической компетентности.

Ключевые слова: национально-патриотическая компетентность, будущие учителя начальной школы, патриотическое воспитание.

SUMMARY

Porohnavets A. Didactic basis for the formation of national-patriotic competence of primary school teachers.

The article outlines the basics of teaching, pedagogical conditions of national-patriotic competence of primary school teachers. In addition, the task of national-patriotic education is defined, the analysis regulations is conducted. An analysis of current research on this problem is made.

The essence of the notion of “national-patriotic competence” is defined, which is a basic component of competence approach in modern education, which is an integrated feature of the individual, and that includes some level of psychological readiness for active implementation of public life – patriotism, national consciousness. The tagerts of the Universities on the formation of national-patriotic competence are characterized.

The main pedagogical conditions of formation of national-patriotic competence of future primary school teachers are: to implement the problem-based approach to the content of the patriotic assimilation of knowledge, which ensures the development of national-patriotic qualities, research skills of students based on their cognitive and search activities; development of practical skills that allow for cognitive research with elements of historicism, national culture, traditions; systematic activation of cognitive activity of students, high school students, leading to the formation of patriotic and independent acquisition of knowledge and skills; strengthening the relationship of information on patriotic topics that comes from television, radio, newspapers, magazines and other sources.

Therefore, the implementation of the above mentioned pedagogical conditions of formation of national-patriotic competence means formation of national consciousness of future teachers of primary school, which is characterized by a steady motivation in behavior and activity, identifying themselves as a nation and the like.

The prospects for further research lie in determining perceived peculiarities of formation of national-patriotic competence of future primary school teachers in their professional training.

Key words: national-patriotic competence, future teacher, patriotic education.

УДК 371.334:371.134-057.875:009

І. І. Проценко

Сумський державний педагогічний
університет імені А. С. Макаренка

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ДІАЛОГОВОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ГУМАНІТАРНИХ ДИСЦИПЛІН

У статті узагальнено змістово-процесуальні характеристики поняття «діалогічна культура» студентів – майбутніх педагогів у контексті сучасних стратегічних принципів модернізації їх загальнонаукової та професійно-педагогічної підготовки; обґрунтовано значення методологічної, інформаційної, дослідницької культури як основи розвитку діалогічної культури студентів у навчально-пізнавальній діяльності; визначено сукупність педагогічних умов, що забезпечують системний розвиток діалогічної культури у процесі вивчення педагогічних дисциплін.

Ключові слова: діалог, діалогічність, діалогічне спілкування, діалогічна взаємодія, навчальний діалог, діалогічна культура, майбутні педагоги, сучасні стратегічні принципи, навчально-пізнавальна діяльність.